

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

จากคณะตุลาการรัฐธรรมนูญได้พัฒนาเป็นศาลรัฐธรรมนูญ เมื่อมีการปฏิรูปการเมือง โดยการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ซึ่งได้กำหนดให้มีศาลรัฐธรรมนูญขึ้นเป็นครั้งแรกและได้สิ้นสุดลงพร้อมกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ตามประกาศคณะปฏิรูปการปกครอง ในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ 3 ลงวันที่ 19 กันยายน 2549 และในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 ได้กำหนดให้มีคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ อย่างไรก็ตาม รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้กำหนดให้มีศาลรัฐธรรมนูญขึ้นมาอีกครั้งหนึ่ง

ตามที่ได้กล่าวไว้แล้วในบทที่ 2 กรอบแห่งการใช้อำนาจทางตุลาการ ตามที่ว่า Lord Acton กล่าวไว้ว่า อำนาจย่อมโน้มเอียงไปสู่การทุจริตต่าง ๆ หรือเสื่อมทรามและอำนาจที่เบ็ดเสร็จเด็ดขาดนั้นไม่สามารถโต้แย้งหรือตรวจสอบได้ถึงความถูกต้องย่อมทุจริตอย่างแน่นอน และ Lord Acton ต้องการจะกล่าวเตือนถึงภัยคุกคามของอำนาจทางการเมืองที่มีต่อเสรีภาพของประชาชน ซึ่งแสดงให้เห็นถึงแนวความคิดที่ไม่อาจปล่อยให้บุคคลใดหรือองค์กรใดมีอำนาจมากเกินไปอันจะนำมาซึ่ง “ความเหลิงในอำนาจ” จนมิอาจควบคุมได้และท้ายที่สุดภัยอันตรายอันเกิดจากการใช้อำนาจโดยปราศจากการควบคุมย่อมตกแก่ประชาชนโดยทั่วไป และในการปกครองแบบเสรีประชาธิปไตยนั้นจะต้องไม่มีใครหรือองค์กรใดมีอำนาจสูงสุดเป็นล้นพ้นและสามารถใช้อำนาจโดยไม่มีข้อจำกัด ซึ่งหากปล่อยให้ใครหรือองค์กรใดสามารถใช้อำนาจไป โดยปราศจากการควบคุมตรวจสอบ หรือไม่มีกรอบแห่งการใช้อำนาจย่อมเกิดอันตรายจากการใช้อำนาจได้โดยง่าย และอาจนำมาซึ่งความเสียหายแก่สาธารณชนทั่วไปมากกว่าประโยชน์ที่ได้จากการใช้อำนาจนั้น

องค์กรที่ใช้กฎหมายในการวินิจฉัยและตัดสินคดีความเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมและก่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยในสังคมก็คือ ศาล ซึ่งจะต้องมีบทบาทเกี่ยวข้องกับสิทธิเสรีภาพของประชาชน ดังนั้นเนื้อหาในคำพิพากษาหรือคำวินิจฉัยของศาลต้องมีความยุติธรรมที่สอดคล้องกับเหตุผลและความรู้สึกนึกคิดที่อยู่ในส่วนลึกของแต่ละบุคคล ขณะเดียวกันต้องเป็นไปตามบทบัญญัติของกฎหมายที่บังคับใช้แก่ประชาชน เพราะผู้พิพากษาต้องพิจารณาพิพากษาคดีตามกฎหมาย ซึ่งหมายถึง การตัดสินตามเกณฑ์มาตรฐานที่สังคมนั้นยอมรับ โดยมีการบัญญัติเป็นลายลักษณ์อักษรขึ้นเพื่อใช้บังคับแก่ทุกคนในสังคมนั้น อย่างไรก็ตาม การทำคำพิพากษาของศาลนั้น

จะต้องคำนึงถึงหลักความเป็นอิสระของตุลาการประกอบด้วย ผู้พิพากษามีอิสระอย่างเต็มที่ในการตัดสินใจคดีภายในกรอบแห่งกฎหมาย ทั้งนี้โดยไม่อยู่ภายใต้แรงกดดันหรือการครอบงำจากอำนาจฝ่ายใด เพราะนั่นหมายถึงการมีคำพิพากษาที่บริสุทธิ์ยุติธรรม และไม่กระทบกระเทือนต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชน รวมทั้งเป็นที่ยอมรับได้ด้วยเหตุผลที่อยู่ในแต่ละบุคคลแต่ทั้งนี้และทั้งนั้น การที่จะยอมรับเลยว่าเนื้อหาของคำพิพากษานั้นมีความยุติธรรมโดยพิจารณาแต่เพียงว่าการพิจารณาพิพากษาอรรถคดีนั้น ๆ ผู้พิพากษากระทำไปด้วยความอิสระแต่เพียงอย่างเดียวย่อมไม่ได้ เพราะอาจมีกรณีที่ผู้พิพากษาอาจตัดสินใจโดยใช้ดุลพินิจภายใต้กรอบแห่งกฎหมายที่มากไปหรือน้อยไปจนมีเพียงความยุติธรรมตามกฎหมาย แต่ขาดความยุติธรรมตามความเป็นจริง

กล่าวคือขาดความพอเหมาะพอดีกับความยุติธรรมตามความรู้สึกรู้ใจของสังคม หรือกรณี อาจจะเป็นเรื่องการพิจารณาคดีในเรื่องคล้าย ๆ กันในศาลเดียวกันหรือในศาลระดับชั้นศาลเดียวกัน แต่ผลคำพิพากษาออกมาแตกต่างกัน แม้ว่าจะชอบด้วยกฎหมายและเป็นเรื่องของคุณพินิจ แต่ขัดต่อความรู้สึกของประชาชนที่รับรู้เรื่องราวดังกล่าว และตั้งข้อสงสัยต่อมาตรฐานของคำพิพากษาว่ามีอย่างไร และสิ่งเหล่านี้ย่อมกระทบต่อความน่าเชื่อถือต่อสถาบันศาลยุติธรรมโดยรวม ดังนั้นในระบบงานของศาล จึงต้องมีการให้โอกาสคู่ความอุทธรณ์ฎีกาคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลชั้นต้นมายังศาลสูงเพื่อให้มีการวินิจฉัยทบทวน หรือตรวจสอบความถูกต้องของการใช้ดุลพินิจอย่างรอบคอบ ถูกต้องและเป็นธรรมอีกชั้นหนึ่ง

บทสรุป

ศาลรัฐธรรมนูญ มีคดีที่ขึ้นสู่ศาลรัฐธรรมนูญหลากหลายประเภท อาจจะเป็นประเภทคดีที่เกี่ยวกับการวินิจฉัยปัญหาข้อกฎหมาย เช่นการควบคุมตรวจสอบมิให้กฎหมายขัดต่อรัฐธรรมนูญ ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 211 บางประเภทคดีต้องมีการพิจารณาไต่สวน สืบพยานหลักฐาน เช่นการตรวจสอบการใช้สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญของพรรคการเมืองตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 68 ซึ่งบทบาทภาระหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญในปัจจุบัน มีความเกี่ยวข้องกับการวินิจฉัยคดีของพรรคการเมืองมากขึ้นเรื่อย ๆ ซึ่งในคดีที่เกี่ยวข้องกับพรรคการเมืองมีลักษณะแตกต่างจากคดีทั่วไปในศาลยุติธรรม โดยในการดำเนินคดีในศาลรัฐธรรมนูญอาจเกิดจากการใช้อำนาจบางประการของผู้มีอิทธิพลทางการเมือง หรือถูกกลั่นแกล้งใส่ร้ายและถูกปรักปรำด้วยเหตุอันไม่เป็นธรรมต่อผู้ถูกร้อง และในกรณีที่หากเกิดการดำเนินกระบวนการพิจารณา การไต่สวน หรือการพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญที่ผิดพลาด ไม่เป็นไปตามข้อเท็จจริง อันสืบเนื่องมาจาก สาเหตุทางการเมือง การถูกแทรกแซงและครอบงำในลักษณะของการใช้กำลังก่อการปฏิวัติรัฐประหาร ตลอดจนสาเหตุอื่น ๆ

ตามคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่ 3-5/ 2550 ซึ่งพรรคไทยรักไทยถูกยุบพรรคการเมือง โดยในภายหลังได้ปรากฏข้อเท็จจริงเพิ่มเติมจากตัวพยานว่า ได้รับสืบบนให้ทำการเบิกความอัน พรรคการเมือง และคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่ 18 -20/ 2551 ซึ่งศาลรัฐธรรมนูญได้พิจารณา วินิจฉัยยุบพรรคพลังประชาชน โดยที่พรรคพลังประชาชน ไม่มีโอกาสในการนำพยานหลักฐานขึ้น พิจารณาให้ศาลรัฐธรรมนูญทำการไต่สวนและสืบพยาน ใหม่อีกได้ จากการที่ความผิดพลาดใน กระบวนการยุติธรรมก็ย่อมเกิดขึ้น ได้เสมอ ซึ่งในระบบศาลการตรวจสอบหรือควบคุมด้วยการ อุทธรณ์หรือฎีกาคำพิพากษาหรือคำสั่ง และยังมีพระราชบัญญัติรื้อฟื้น คดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ.2526 ย่อมทำให้ผู้ได้รับผลจากคำวินิจฉัยสามารถที่จะมีช่องทาง ในการให้ศาลตรวจสอบการใช้ ดุลพินิจอีกครั้งหนึ่ง ดังเช่นในคดีอาญา

รัฐหรือกระบวนการยุติธรรม จึงได้เปิดโอกาสให้มีพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญา ขึ้นพิจารณาใหม่โดยมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 8 เมษายน พ.ศ.2526 ซึ่งเป็นทางแก้ไขกระบวนการ พิจารณาความอาญาที่ไม่สมบูรณ์ อันเป็นเหตุให้ผู้บริสุทธิ์ต้องได้รับโทษในเมื่อเขามิได้เป็น ผู้กระทำความผิดที่แท้จริง โดยตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ได้วางหลักเกณฑ์ในเรื่องของการรื้อฟื้น คดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ไว้ว่า เมื่อมีพยานหลักฐานใหม่อันจะพิสูจน์ได้ว่าบุคคลดังกล่าวมิได้ กระทำความผิดก็สามารถทำการรื้อฟื้นคดีได้ ซึ่งทำให้เห็นว่ารัฐหรือหน่วยงานกระบวนการยุติธรรม มองเห็นถึงความสำคัญของการเปิดโอกาสให้ ผู้ได้รับผลกระทบจากคำวินิจฉัยของศาลได้รับการ ตรวจสอบ

การที่รัฐเปิดโอกาสให้มีการรื้อฟื้นคำวินิจฉัยให้ยุบพรรคการเมืองของศาลรัฐธรรมนูญได้ ยังเป็นประโยชน์ต่อรัฐในหลายด้านเช่น ทำให้รัฐไม่ ต้องเสียงบประมาณรายจ่ายในการจัดการ เลือกลงใหม่ (หลักความคุ้มค่า) การที่รัฐไม่เปิดโอกาสให้พรรคการเมืองได้รับการรื้อฟื้นคำวินิจฉัย ให้ยุบพรรคการเมืองของศาลรัฐธรรมนูญดังกล่าว หากเป็นกรณีที่พยานหลักฐานไม่เป็นไปตาม ข้อเท็จจริง ทำให้ศาลรัฐธรรมนูญจึงต้องมีคำสั่งยุบพรรคการเมืองย่อมก่อให้เกิดผลเสียหายต่อ พรรคการเมืองนั้น และต้องมีการจัดให้มีการเลือกตั้งใหม่ ทำให้ต้องมีการจัดงบประมาณในการ เลือกลงใหม่ซึ่งในการจัดการเลือกตั้งในแต่ละครั้งต้องใช้บุคลากรและงบประมาณเป็นจำนวน มาก ทำให้รัฐเสียหายย่อมไม่เป็นไปตามหลักความคุ้มค่า และการเปิดโอกาสมิให้เป็นการป้องกัน คนกลุ่มน้อย การที่ศาลรัฐธรรมนูญเปิดโอกาสให้พรรคการเมืองสามารถรื้อฟื้นคำวินิจฉัยซึ่งตนถูก ยุบพรรคการเมืองไปโดยศาลรัฐธรรมนูญ ย่อมเป็นการป้องกันมิให้เกิดปัญหาการใช้อำนาจฝ่าย เดียวของคนกลุ่มน้อยซึ่งหากจะถูกกล่าวหาได้

ดังนั้น การที่ศาลรัฐธรรมนูญมีเพียงชั้นเดียว และไม่อาจอุทธรณ์ฎีกาได้นั้นน่าจะขัดต่อหลักประกันด้านสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนและพรรคการเมืองต่าง ๆ ที่จะได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยโดยเสมอกันตามมาตรา 5 ซึ่งประชาชนชาวไทย ไม่ว่าจะเหล่ากำเนิด เพศ หรือศาสนาโดยย่อมอยู่ในความคุ้มครองแห่งรัฐธรรมนูญนี้เสมอกัน และมาตรา 3 การปฏิบัติหน้าที่ของรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล รวมทั้งองค์กรตามรัฐธรรมนูญ และหน่วยงานของรัฐต้องเป็นไปตามหลักนิติธรรม (Due process of law) และหลักการไม่เลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะความแตกต่างในเรื่องสถานะบุคคลตามมาตรา 30 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย เนื่องจากผู้ถูกกล่าวหาเป็นพรรคการเมืองและอยู่ในอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญ จึงได้รับการปฏิบัติที่แตกต่างออกไป โดยเฉพาะการที่ไม่อาจได้รับการพิจารณาทบทวนหรือฟื้นคำวินิจฉัยได้อีกครั้งหนึ่งเป็นอย่างน้อย

อย่างไรก็ดี ในกรณีที่เห็นประจักษ์ชัดว่าศาลพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาดยุบพรรคการเมืองโดยวางอยู่บนพื้นฐานของพยานหลักฐานที่ผิดพลาด คลาดเคลื่อน และต่อมาในภายหลัง พบพยานหลักฐานใหม่ที่ต้อง กรณีเช่นนี้ย่อมเห็นได้ชัดเจนว่าขัดต่อหลักแห่งความยุติธรรม อย่างชัดเจน และแม้จะไม่มีบทบัญญัติหรือฟื้นคำวินิจฉัยให้ยุบพรรคการเมืองของศาลรัฐธรรมนูญในบทบัญญัติของกฎหมาย แต่ศาลรัฐธรรมนูญเป็นศาลซึ่งใช้อำนาจไต่สวน ศาลก็ชอบที่จะยกหลักความยุติธรรมขึ้นกล่าวอ้างได้ในกรณีที่ไม่มีกฎหมายในทางรูปแบบ หากพรรคการเมืองหรือกรรมการบริหารพรรคการเมืองผู้เสียหายยื่นคำร้องขอต่อศาลรัฐธรรมนูญ เนื่องจากคุณค่าของความยุติธรรมนั้นเป็นอุดมคติที่สูงส่งกว่าตบตบกฎหมายและเป็นสิ่งที่อยู่เบื้องหลังกฎหมายอันเป็นรากฐานที่สำคัญในระบบกฎหมายมหาชน

ข้อเสนอแนะ

โดยที่ได้ศึกษา และ ผู้วิจัยได้ตั้งข้อสังเกตไว้ในบทที่ที่ผ่านมาแล้วพบว่า ศาลรัฐธรรมนูญของไทยเป็นศาลที่มีเพียงลำดับชั้นศาลเดียวเท่านั้น ซึ่งโอกาสที่คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่อาจจะผิดพลาดคลาดเคลื่อน เนื่องจากการรับฟังพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์การกระทำของพรรคการเมือง ก็ย่อมมีขึ้นได้ โดยที่พรรคการเมืองไม่สามารถจะดำเนินการหรือฟื้นคำวินิจฉัยได้อีก ซึ่งประเด็นดังกล่าวยังมีข้อบกพร่องอยู่บางประการ ควรจะได้รับการพิจารณาแก้ไขในประเด็นดังกล่าวนี้ เพื่อให้สอดคล้องกับกระบวนการยุติธรรมที่ดี และเพื่อเป็นการคุ้มครองผู้ถูกกล่าวหาให้ได้รับความเป็นธรรมในการดำเนินคดีตามหลักประกันสิทธิขั้นพื้นฐานตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

ดังนั้นเพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่าสมควรแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับปัจจุบัน ให้สามารถที่จะหรือฟื้นคดีขึ้นพิจารณา

ใหม่ได้ โดยให้ ผู้ถูกร้อง ที่ได้รับผลกระทบจากคำวินิจฉัยดังกล่าว สามารถยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อขอให้มีการรื้อฟื้นคดีที่วินิจฉัยแล้วขึ้นพิจารณาใหม่ โดยผู้วิจัยเห็นว่าสมควรเพิ่มเติมบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 68 วรรคห้า ดังนี้

มาตรา 68 วรรคห้า บัญญัติว่า ในกรณีที่พรรคการเมืองใด ได้มีคำวินิจฉัยให้ยุบพรรคของศาลรัฐธรรมนูญแล้ว มีพยานหลักฐานใหม่ ซึ่งอาจทำให้ข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงไป ในสาระสำคัญ อาจยื่นคำร้องขอให้รื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ที่ประชุมใหญ่ศาลรัฐธรรมนูญภายในสามสิบวัน นับแต่วันที่ได้มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญให้ยุบพรรคการเมืองได้

หลักเกณฑ์การยื่นคำร้องขอให้รื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่และการพิจารณาวินิจฉัยของที่ประชุมใหญ่ศาลรัฐธรรมนูญ ให้เป็นไปตามระเบียบที่กำหนดในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ...

ผู้วิจัยเห็นว่าสมควรเพิ่มเติม บทบัญญัติของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 เพื่อให้เป็นไปในทางเดียวกันกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญโดยเพิ่มบทบัญญัติ มาตรา 95/ 1 ของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 ดังนี้

มาตรา 94/ 1 บัญญัติว่า ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญ มีคำวินิจฉัยให้ยุบพรรคการเมืองใด ตามมาตรา 94 พรรคการเมืองนั้นอาจยื่นคำร้องขอให้รื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ที่ประชุมใหญ่ศาลรัฐธรรมนูญได้ภายในสามสิบวัน นับแต่วันที่ได้มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญให้ยุบพรรคการเมือง เมื่อปรากฏว่ามีพยานหลักฐานใหม่ ซึ่งอาจทำให้ข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญ

หลักเกณฑ์การยื่นคำร้องขอให้รื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่และการพิจารณาวินิจฉัยของที่ประชุมใหญ่ศาลรัฐธรรมนูญ ให้เป็นไปตามระเบียบที่กำหนดในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ...

นอกจากนี้แล้ว เมื่อมีในกรณีที่ต้องมีการรื้อฟื้นคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญไปยังที่ประชุมใหญ่ศาลรัฐธรรมนูญ ผู้วิจัยเห็นว่าจำเป็นต้องมีการแก้ไขบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญมาตรา 216 วรรคห้า ในเรื่องผลของคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญด้วย โดยผู้เขียนเห็นว่า สมควรแก้ไขบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 268 ดังนี้

มาตรา 268 บัญญัติว่า คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญให้เป็นเด็ดขาด มีผลผูกพันรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล และองค์กรอื่นของรัฐ เว้นแต่ ในกรณีที่เป็นการวินิจฉัยให้ยุบพรรคการเมืองตาม มาตรา 68 ให้ถือว่ามิผลเป็นเด็ดขาด เมื่อพ้นกำหนดสามสิบวันนับตั้งแต่วันที่ประกาศคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ยังมีได้มีการยื่นคำร้องขอให้รื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่

และผู้วิจัยยังเห็นว่าหลักความยุติธรรมเป็นหลักกฎหมายทั่วไปที่สำคัญยิ่ง ซึ่งศาลชอบที่จะอ้างหลักความยุติธรรมได้ตามที่เห็นสมควร จึงเห็นว่าสมควรมานำบทบัญญัติดังกล่าวมาใส่ไว้ให้ชัดเจนในรัฐธรรมนูญดังนี้

มาตรา 268 วรรคสอง บัญญัติว่า “ในการทำคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ ศาลรัฐธรรมนูญ ชอบที่จะอ้างหลักความยุติธรรมได้ตามที่เห็นสมควร”